

Bryan Magee

WAGNER AND PHILOSOPHY

Door Jos Hermans

Van alle grote componisten was Richard Wagner de enige die op een ernstige manier met filosofie was begaan. Op geen enkel moment in zijn leven was hij conservatief in zijn opinies die hem radicaal kritisch deden aankijken tegen de negentiende-eeuwse maatschappij en dit tot het einde van zijn leven. Nooit waren zijn ideeën van rechtse signatuur. De werkelijk significante evolutie in zijn denken was er geen van links naar rechts maar van politiek naar metafysica. Aldus begint de Britse filosoof Bryan Magee zijn uiteenzetting van Wagner met de filosofie. Om Wagner te begrijpen moet men Schopenhauer begrijpen. Weinig studies geproduceerd door musicologen doen recht aan de filosofische wortels van Wagners creativiteit, beweert Magee.

Tot in het midden van de jaren 1850 was de invloed van Ludwig Feuerbach het grootst op Wagners denken. Heel wat van Feuerbachs centrale ideeën kwamen terecht in het libretto van *De Ring*. Ontgoocheld door de politiek na de mislukte opstand van Dresden opent Wagner zijn geest voor de filosofie van Schopenhauer waar hij voor het eerst kennis mee maakt in de herfst van 1854, op een ogenblik dat hij *Die Walküre* componeert. De lectuur van *Die Welt als Wille und Vorstellung* leert hem dat zijn wereldbeeld in tegenspraak is met enkele van Schopenhauers principes. Twee jaar lang worstelt hij met diens pessimistische levensvisie gedurende dewelke datgene ontstaat wat Thomas Mann het voorbeeld bij uitstek in de Westerse cultuur heeft genoemd van de symbiotische versmelting tussen een groot kunstenaar en een groot denker. Dan onderbreekt hij de compositie van Siegfried om zichzelf volledig over te geven aan de compositie van *Tristan und Isolde*, een moment van bevrijding waarin hij de stap zet naar de metafysica als muziek. Muziek wordt nu de manifestatie van de metafysische wil. Met *Tristan und Isolde* ontwerpt Wagner voor het eerst een drama waarin de zichtbare realiteit op het toneel wordt getoond terwijl het onzichtbare, onstoffelijke wezen van diezelfde realiteit in de muziek is terug te vinden. In Schopenhaueriaanse termen uitgedrukt geeft Wagner expressie aan de noumenale werkelijkheid waarvan de personages op het toneel zelf slechts verschijnselen zijn. *Tristan und Isolde* betekent de extatische start van zijn liefdesaffaire met Schopenhauer, een affaire die een huwelijk zal worden en dat zal duren tot het einde van zijn dagen en waarzonder *Die Meistersinger* en *Parsifal* ondenkbaar zijn. Wagners absorptie van Schopenhauer is het belangrijkste thema van dit boek. Daarnaast geeft Magee ook een biografie van de componist, een overzicht van zijn tijd, een beknopt verslag van de 19^e eeuwse opera, een inzicht in relevante technische aspecten van de muziek, een verklaring

van Wagners relatie met Nietzsche en van de wijze waarop de Nazi's beslag hebben gelegd op zijn muziek. *Wagner and Philosophy* is een moedig boek dat de dialectiek met heikele thema's niet schuwt en essentiële lectuur vormt voor een beter begrip van de slechts begrepen componist uit onze cultuurgeschiedenis.

Bryan Magee. *Wagner and philosophy.*
Allen Lane. The Penguin Press.
ISBN 0-713-99480-0